

Info-samfundet

- direkte demokrati og overvågning

Indhold

Indledning . 5

12 muligheder og trusler . 6

1. Borgernes teknologi og medier . 9
2. Styrkelse af foreningslivet .11
3. Manglende fælles debat .14
4. Markedsstyrede medier .16
5. Teleafstemninger i kommuner og på landsplan .20
6. Telehøringer blandt borgerne .22
7. Nye kanaler til de politiske partier .26
8. A/B hold - sociale skel vokser .28
9. Fri adgang til information .31
10. Globalisering udhuler demokratiet .35
11. Lokalsamfundet svækkes .38
12. Big Brother og Søster Sød .41

Perspektivværksted .45

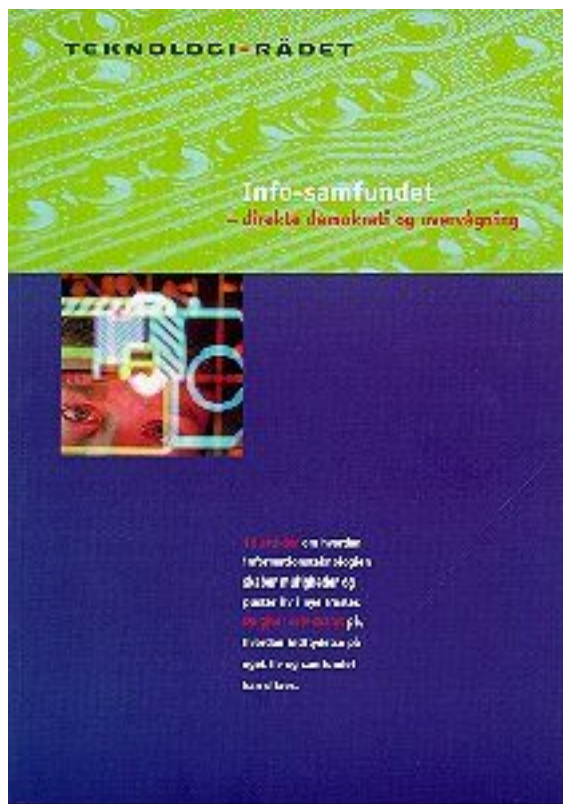
Hjemmeopgave: Indflydelse i dag .48

Litteratur og links . 50

Indledning

Informationsteknologi, forkortet IT, er på alles læber. Det er næsten som om den hastige udvikling indenfor computerteknologi og -programmer, telekommunikation og først og fremmest Internet har rykket fremtiden nærmere. I hvert fald er der allerede gang i debatten om info-samfundet. I dette samfund kommer IT til at præge vores oplevelse af hverdagen, i det personlige liv, arbejdslivet og politik, mener de fleste. Men når det gælder spørgsmålet, hvordan IT vil påvirke den enkeltes kontrol med sit liv og indflydelse på samfundets udvikling, er vi på usikker grund. For det lader til, at IT på Ån gang skaber nye muligheder og puster liv i nye trusler.

Det er her dette hæfte tager fat. Det indeholder 12 artikler om, hvordan IT kan påvirke det enkelte menneskes indflydelse.

Artiklerne er skrevet som inspiration til et perspektiv-værksted, hvor deltagerne skal diskutere deres egne forventninger og ønsker til den elektroniske fremtid. Artiklerne er altså ikke et bud på, hvordan vores indflydelse vil se ud fremtidens samfund år 2010. De er ment som et oplæg til debat, hvor alle inviteres til at komme med egne vurderinger og forslag.

I næste afsnit findes en kort introduktion til et perspektivværksted og en hjemmeopgave som deltagerne i værkstedet skal lave. På Teknologirådets hjemmeside kan du finde "pressemeldelser" fra andre værksteder og en vejledning for værkstedsleder.

Sidst i hæftet findes en oversigt over Litteratur og links, som kan anvendes til arbejde videre med demokrati i informationsfundet. Bøgerne kan lånes på biblioteket og Websiderne kan findes fra bibliotekets Internet adgang.

12 muligheder og trusler

De fleste oplever, at informations-teknologien (IT) sætter dagsordenen i stadig flere sammenhænge. Med disse 12 artikler sættes fokus på, hvordan IT kan påvirke vores muligheder for indflydelse på eget liv og samfundet, så vi som borgere kan tage stilling til hvor vi som borgere ønsker at samfundet skal bevæge sig hen.

I hver artikel fremlægges enten en mulighed eller en trussel. Med muligheder tænkes på positive udviklinger, hvor IT styrker vores indflydelse. Truslerne sætter fokus på negative udviklinger: Anvendelse af IT som gør vores muligheder for indflydelse mindre. Uanset om det er en mulighed eller trussel, der præsenteres, er artiklerne skrevet med overbevisning, som hvis de kom fra en person, der mener, at den kan blive til virkelighed og må tages meget alvorligt.

Vi har ikke opfundet mulighederne og truslerne - de findes alle i den aktuelle debat og forskning. Vi vurderer, at de hver for sig er vigtige at overveje, og at de tilsammen giver et godt grundlag for at diskutere IT og indflydelse.

Af hensyn til overblikket er artiklerne ordnet i tre grupper med overskrifterne

- debat
- beslutning
- sociale- og økonomiske betingelser.

Formålet med denne opdeling er at gøre det klart, at demokratiet og vores indflydelse er forbundet med - og afhængig af - forskellige processer i samfundslivet.

Debat: For det første opnås en del af vores indflydelse gennem deltagelse i debatter. Her tænkes både på de diskussioner, der finder sted lokalt i foreninger, forsamlingshuse og andre mødesteder for almindelige mennesker og på de synspunkter og holdninger, der kommer til udtryk i medierne. Det demokratiske ideal er, at alle borgere skal have mulighed for at afklare deres holdninger, prøve dem af i diskussion med andre, og ikke mindst sætte deres præg på dagsordenen ved at rejse sager og spørgsmål, som angår hele befolkningen.

Beslutning: For det andet deltager borgerne på en række felter i samfundets politiske beslutninger. Vi har blandt andet indflydelse som vælgere, der stemmer kandidater ind i kommunalbestyrelser eller Folketing, og når vi fra tid til anden går til folkeafstemning. Mange mennesker deltager desuden aktivt i arbejdet i partier og brugerbestyrelser. Disse muligheder findes, fordi vi ønsker en klar forbindelse mellem folket og de beslutninger, der bestemmer lovene og hvordan samfundets værdier skal fordeles.

Betingelse: For det tredje er der en række ydre betingelser, der sætter rammer både for debatten og beslutningerne. Det er betingelser, der derfor har indirekte - men afgørende - betydning for vores indflydelse. Vand og brød er et enkelt og illustrativt eksempel på en social- og økonomisk betingelse, der

afgør om mennesker er i stand til at bruge deres indflydelse. I de rige moderne samfund diskuteres naturligvis andre betingelser: Social tryghed, uddannelse, adgang til viden og meget mere. «ndres betingelserne, ændres demokratiet.

Den tanke, der ligger til grund for de 12 artikler er, at IT kan komme til at spille en vigtig rolle - som med- eller modspiller i de samfundsprocesser, der vedrører debat, beslutning og sociale- og økonomiske betingelser.

1. Borgernes teknologi og medier

Mulighed

Bliv synlig i cyberspace. Der er masser af plads til borgerne ved siden af de professionelle medier.

Det elektroniske forsamlingshus fremhæves ofte som vision for fremtiden. Tanken er vel, at IT skaber nye muligheder for, at borgere kan samles og diskutere på lige fod og uafhængigt af særinteresser. Uden nødvendigvis at være til stede i det samme lokale på samme tid. Alligevel kan det virke misvisende at tale om et elektronisk forsamlingshus. For det første fordi vi ikke har brug for Åt, men tusinder af elektroniske forsamlingshuse, hvis vi vil bevare ytringsfriheden for enkeltpersoner, foreninger og sociale fællesskaber. For det andet fordi info-samfundets naturlige sidestykke til forsamlingshuset ikke udelukkende er elektronisk, men også et sted i lokalsamfundet: Folkebiblioteket eller folkemediateket, som det måske kommer til at hedde fremover.

Til trods for, at det er billigere og lettere end nogensinde at producere og sprede lyd, billeder og tekst, tegnes mediebilledet i stigende grad af professionelle udbydere af information og underholdning.

Heldigvis rummer Internet - der netop ser ud til at blive fremtidens samlingspunkt for det, vi i dag kender som aviser, radio, TV og video - enestående muligheder for at blive folkets medie. I modsætning til for eksempel aviser er der masser af plads til stof i cyberspace, og der findes ingen skrappe kriterier for hvornår noget er en nyhed eller bare væsentligt. En række begrænsninger på almindelige menneskers muligheder for at udtrykke sig offentligt er ophævet.

Danskernes Net

Der bør derfor bruges betydelige kræfter på, at opbygge et Danskernes Net, en national ikke-kommerciel og reklamefri zone på Internet, hvor enhver har ret til at oprette web-sider og udlægge sine produktioner. Det kan dreje sig om et kunstværk, en sang eller en artikel, som er blevet afvist af avisens kritiske debatredaktør. Det centrale er, at borgeren her får nye muligheder for at meddele sig til offentligheden. Ligesom geografiske Danmark skal Danskernes Net have noget for enhver smag. Homoseksuelle, indvandrere og græsrodsorganisationer - minoriteter, der ingen eller ensidig opmærksomhed får i de traditionelle medier, vil utvivlsomt se det som en lejlighed til at præsentere sig fyldestgørende. På sigt taler vi om millioner af web-sider, der tilsammen vil udgøre et elektronisk samfund.

Hvis projektet skal lykkes, kræver det naturligvis, at borgerne får de værktøjer, der skal til, for at øve indflydelse på medierne. Her er det, folkemediatekerne kan få en væsentlig rolle som lokale mødesteder, hvor borgere har adgang til Bit-værksteder med alle former for teknologisk produktionsudstyr. Den tekniske oprustning er kun Åt element i bibliotekernes nødvendige forvandling. De skal ligeledes tilbyde kvalificeret assistance, hvis ældresagen møder op og siger "vi vil gerne lave en TV-udsendelse om ældrekollektiver, men vi ved ikke hvordan vi gør". I forlængelse af dette er det oplagt, at folkemediateket bliver stedet, hvorfra Danskernes Net administreres. Redaktioner på alle lokale mediateker, helst med almindelige borgere som repræsentanter, skal være ansvarlige for, at borgernes web-sider forbliver overskuelige og har et indhold, der holder sig indenfor grundlovens rammer. I de større byer kan man forestille sig, at redaktionerne leverer lokalt stof til større og kommercielle elektroniske medier.

I bredere betydning skal folkemediatekerne være en garanti for, at borgernes borgernes møde med den ny teknologi og rollen som den, der skaber informationer, ikke sker isoleret. For det er naivt at forestille sig, at tusinder af folkelige mødesteder vil opstå på nettet uden rødder i den virkelige verden. IT giver mulighed for vidtgående fornyelser - elektroniske møder behøver ikke kun at vare timer, de kan ligesåvel løbe over uger. Men hvad med samværet og kaffen bagefter? De nye mediers muligheder skal kombineres med samværsformerne fra det traditionelle forsamlingshus.

Hvis Danskernes Net er målet, ligner bibliotekerne indtil videre den rampe, der kan bringe folket tættere på fremtidens elektroniske medier.

resume

Borgerne skal have egne medier, der er fri for reklamer og redaktionelle begrænsninger. På bibliotekerne skal der være adgang til værksteder med udstyr til at producere lyd, billeder og web-sider, som borgerne kan lægge ud på et særligt net, Danskernes Net. Nettet kan blive til en slags elektronisk minisamfund.

2. Styrkelse af foreningslivet

Mulighed

Foreningsdemokratiet blomstrer takket være IT. Det behøver ikke at være anstrengende at præge sin forening.

Det er blevet sagt, at Grundtvig havde været online, hvis han levede i dag. Grundtvig hyldede folkeoplysning og "det levende ord", som han kaldte den livskraft og energi, der opstår i mødet mellem mennesker. På tærsklen til info-samfundet er det værd at prøve visionen af. Teknologien giver en bred vifte af muligheder, men en styrkelse af foreningslivet ved hjælp af IT vil stemme særdeles godt overens med grundtvigske tradition for folkelig deltagelse i demokratiet.

Hvor der kan gå år imellem, at borgerne indtager rollen som vælger, er de fleste mennesker næsten dagligt i kontakt med foreningslivet. Det er her, i rollen som medlem eller bruger, at mulighederne for ægte indflydelse er størst. I idrætsforeninger, interesseorganisationer og fagforeninger, for ikke at tale om institutioner med pligt til brugerinddragelse - børnehaver, plejehjem og skoler - træffes beslutninger med direkte konsekvenser for borgerens hverdag. Foreningerne hører samtidig til de få steder i det moderne samfund, hvor almindelige mennesker mødes og føler ansvar for hinanden.

IT styrker deltagelse og samhørighed

Fordi folk har travlt kan det ellers være vanskeligt at finde tid og kræfter til at være aktiv. Men ved at tilbyde teknologiske støttepakker til borgernes foreninger og institutioner kan man gøre det let og indbydende for medlemmerne at deltage. Sammen med medlemskort, eller når forældre melder deres barn i daginstitution, skal man modtage kodeord og software, der fra hjemmets computer giver brugerne adgang til lukkede kommunikationssystemer, intranet. Intranettet vil blive rygraden i udveksling af information og elektronisk kommunikation mellem medlemmer.

På børnehavens net kan der ligge aktivitets- og udflugtsplaner til forældrenes orientering og mødedagsordener med mulighed for, at de, der ikke selv kan være der, kan skrive kommentarer til. Der skal være plads til hyggesnak forældre imellem ligesåvel som on-line møder med kommunalpolitikere eller debattører med holdninger til børns liv. I fagforeningerne kan det forudses, at de mest besøgte konferencer ikke nødvendigvis kommer til at handle om de store linier i den faglige politik, men om folks dagsaktuelle oplevelser i jobbet. En del lønmodtagere vil sikkert opleve, at de har lettere ved at diskutere problemer i forhold til kolleger og arbejdsgivere i de elektroniske konferencer end på

arbejdspladsen. Hvis et indlæg fra et fagforeningsmedlem om chikane, dårligt arbejdsmiljø eller fyringsrunder får debatten til at bølge frem og tilbage med gode råd og trøstende ord fra andre lønmodtagere, ligger konklusionen lige for: Solidaritet er atter blevet et ord med mening.

I det netværksbaserede foreningsdanmark vil indflydelse ikke være forbeholdt ildsjælene, da enhver kan deltage efter lyst og evne. IT vil bringe flere mennesker oftere i kontakt med deres forening, og bedre endnu: Når IT skaber nye kontakter mellem foreningsmedlemmer, vil det også forøge interessen for at mødes i det virkelige liv. Således kan man hævde, at nettets elektroniske dialog, fremfor at erstatte Grundvigs "levende ord", puster liv i de folkelige aktiviteter.

Ligesåvel som IT kan styrke de værdier demokratiet har bygget på i århundreder, kan det globale Internet forme nye alliancer mellem græsrodder i forskellige lande. Almindelige mennesker behøver ikke at vente passivt på, at det såkaldte verdenssamfund af slipseklædte beslutningstagere får gjort noget ved miljøproblemer og sociale uligheder. På nettet kan de udveksle viden og synspunkter på egne præmisser. Herfra kan politiske aktiviteter koordineres og muligvis bliver nettet også anledning til, at folk begynder at føle et fælles ansvar for kloden.

resume

I overensstemmelse med den danske tradition for deltagelse og foreningsdemokrati skal IT sættes ind på at styrke medlemmers kontakt til deres foreninger. Tanken er, at man ikke udelukkende behøver at mødes for at diskutere eller tage beslutninger, men at en del aktiviteter kan foregå på lukkede elektroniske net, intranet.

3. Manglende fælles debat

Trussel

Dessert uden hovedret. Fælles og forpligtende debat bliver et særsyn, når borgerne kan zappe rundt i informationsstrømmen efter smag og behag.

Demokratiets livsnerve, den offentlige debat, er ved at forsvinde. Zapperkulturen ligner desværre øjeblikkets mest seriøse bud på, hvor de nye elektroniske medier vil føre os hen. Eller rettere: Der vil slet være noget os, hvis Internet etablerer sig som grundlaget for samfundets kommunikation. Ingen borgere - kun personer, intet fællesskab - kun løse forbindelser, ingen forpligtelser - kun lyster og behov.

Demokrati som livsform forudsætter, at der eksisterer en fælles debat. Den fælles debat er där, hvor folk fremlægger deres synspunkter, når de vil påvirke fællesskabet og omvendt det sted, hvor dyder som tolerance og ansvarlighed opbygges, fordi ingen i et demokrati kan få deres vilje hver gang. I det moderne samfund er det ikke mindst aviserne og massemedierne, radio og TV, der garanterer den fælles debats overlevelse. Men den tid er slut, hvor landets statsminister kunne gå på Ån TV-kanal og være sikker på at nå ud til folket. Lidt endnu vil statsministre, dronninger og nationale sportsstjerner formentlig have held til at titte frem i medie billedet og erindre os om, at vi har visse værdier til fælles. Tag det imidlertid ikke for givet.

Medieforbruget på nettet bliver stærkt individualiseret. Her er noget for enhver smag, uanset om det er internationale aktiekurser, nyt om de kendte eller børneporno, man søger. Under alle omstændigheder bliver det lettere, at undgå den politiske debat og den daglige dosis nyheder, der hidtil har sikret et minimum af oplyst debat omkring frokostbordene på arbejdspladserne og mellem teenagere og forældre. En fordummende tavshed vil sænke sig over demokratiet. Selv hvis der findes en offentlig debat, vil velmenende borgere få svært ved at finde den. På grund af global konkurrence indenfor journalistik og underholdning vil medie billedet forandre sig med større hast end tidligere, og antallet af informationer bliver så overvældende, at det vil kræve meget af den enkelte at holde overblikket.

Elektroniske ghettoer

Til gengæld kommer folk til at være interaktive og indgå i nye fællesskaber, når de kommunikerer med andre mennesker i cyberspace, vil nogle hævde i forsvar for nettet. Muligvis bliver det sådan, men det har ikke noget med demokrati at gøre. Pænt sagt, for de såkaldt nye fællesskaber er fuldstændigt uforpligtende for deltagerne. Ligesåvel som man vil kunne sortere informationer fra, der ikke passer til ens behov, kan folk søge væk, hvis de bliver modsagt eller møder alternative holdninger. Således risikerer Internet at blive præget af elektroniske ghettoer, hvor ligesindede klapper hinanden på ryggen. Udadtil kan det resultere i tiltagende intolerance mellem forskellige befolkningsgrupper, fordi der ikke længere er en offentlig debat med en rød tråd, som alle refererer til og tilpasser sig, når de vil tages alvorligt.

På trods af denne udvikling mod en zapperkultur, vil det politiske show gå videre. Det skal forstås sådan, at der naturligvis også fremover vil blive truffet beslutninger, der gælder hele samfundet. Der vil sikkert også være politikere, selv hvis de berøves muligheden for at lodde folkestemningen på den fælles debat. En mindre elite af politikere, embedsmænd og eksperter mødes nok i deres egne diskussioner i cyberspace. Her kan de koordinere planer for demokratiets fremtid. Ligesom i folkets tusinder af elektroniske ghettoer, vil det sted, hvor politikken bliver til, have sit eget sprog og sin helt egen følelse af fællesskab. Og ligeså lidt vil det have med demokrati at gøre. Danmark vil stadig være et sted på landkortet i næste årtusendes info-samfund, mens demokratiet, som vi kendte det, er sat under elitens administration.

resume

De elektroniske mediers tilbud om information og underholdning er voksende og betyder, at borgerne hver for sig kan vælge, hvad de vil bruge tiden på. Men borgerne får sværere ved at følge med i, hvad der rør sig i samfundet som helhed, hvis debatten foregår spredt på hundreder af TV-kanaler eller tusinder af elektroniske konferencer på Internet. Det kaotiske mediebillede risikerer at fremme ligegyldighed på bekostning af interessen for samfundets fælles debatter.

4. Markedsstyrede medier

Trussel

Massemediernes værste sider forstærkes i info-samfundet. Under overskriften "frit valg på alle hylder" bombarderes folk med informationer.

Den dårlige journalistik, underholdning og informationsformidling, som de nuværende massemedier svælger i, fortsætter sit fald mod bunden. Det kan Internet ikke ændre ved. Tværtimod ligner det, der engang var græsroddernes medie, mere og mere fjernsynet. Bare mere kompliceret og værre.

Der bliver ellers bygget luftkasteller for fuld drøn, når det gælder om at forudsige, hvad fremtidens medier vil bringe borgeren. Muligheden for nøje at tilpasse informationsstrømmen modtagerens behov, fremhæves som en af fordelene ved at radio, TV og Internet smelter sammen til Åt multi-medie.

Borgeren får større valgfrihed og dermed indflydelse på, hvilke informationer der skal hentes ind i dagligstuen. Det er interaktivt eller, som det hedder, når festtalefraserne findes frem: Magten ligger hos brugeren, ikke hos producenten. Det er præcis her, forudsigelserne afsløres som drømmesyn. Faktisk tyder den igangværende udvikling i medielandskabet på, at billedet bliver det stik modsatte.

I hele verden indgår computer- og softwareselskaber, teleselskaber og nyheds- og underholdningsmedier partnerskaber, der former nye mediemastodonter. De har, når først konkurrenterne er elimineret, udstrakt frihed til at bestemme hvilke nyheds- og underholdningstilbud lyttere, seere og netbrugere skal præsenteres for. Tilsvarende kan den nye tids monopoler beslutte, at Internet ikke længere skal være et

medie, hvor folk skriver til hinanden, men derimod et lyd- og billedmedie, der bygger på computere, der kan genkende tale. Sker dette vil Internet, som vi kender det, stå tilbage som et mindesmærke for en tid med en romantisk forestilling om, at alle skulle kunne læse og skrive. Det foruroligende er, at sådanne beslutninger i fremtiden vil blive truffet på markedet, hverken i Folketinget eller omkring middagsbordene i hjemmene.

Infotainment

Det, der lige nu ligner uinteressante drøftelser mellem firmaer og aktiebevægelser på markedet, kan på længere sigt få betænkelige konsekvenser for mediernes indhold. Det skyldes, at de ændrede ejerforhold og den teknologiske sammensmeltning mellem IT og velkendte medier betyder, at journalistik, reklamer og underholdning, der i dag ses som adskilte størrelser, bliver vanskeligere at kende forskel på. Borgerne vil blive tilbudt nyheder via alskens elektroniske mailinglister, stof om IT fra firmaet, der har fremstillet hjemmets computer og gode råd om ernæring og helse fra MacDonalds. Aviserne og public service fjernsyn, der traditionelt har hvilet på klare journalistiske kriterier for god og dårlig information, vil i bedste fald stå isoleret ved siden af tusinder af medier med helt andre kriterier. I værste fald vil de være nødt til at tilpasse sig udviklingen mod en ny mediekultur, der blander information og underholdning sammen i en stor pærevælling. Der findes allerede et engelsk udtryk for dette stof: Infotainment. Når underholdningsværdi bliver mindst ligeså vigtig som informationsværdi, forsvinder de kritiske filtre - og med dem borgerens overblik.

Indtil videre har de fleste set veltilfredse frem til at modtage skræddersyede informationer takket være nettets interaktive muligheder. Hvilken medieforbruger ønsker sig ikke uddybende information om sit yndlingsemne? Problemet er, at prisen for at modtage bearbejdet information kan blive meget høj. Den person, der på nettet beskriver sine interesser og ønsker om særlige nyheder, er en oplagt skydeskive for målrettet markedsføring. Angiver man at være interesseret i nyheder om fodbold, modtager man, inden man ved af det, reklamer for sportsudstyr og rejser til fodboldkampe. Surfer man fortrinsvis på de dele af nettet, der handler om tøj og mode, registreres det af små "elektroniske sporhunde", der sørger for, at alle web-sider, der fremover besøges, viser reklamer indenfor dette område.

Den slags sker i dag. Om nogle år er det måske ikke kun reklameverdenen, der forstår at udnytte, det vi afslører om os selv i cyberspace. Hvilken elektronisk avis vil ikke gerne ramme kernelæseren - hver gang? Og hvilket parti vil ikke gerne kunne sende forskellige breve ud til forskellige fløje blandt vælgerne, så indvandrerskeptikere, miljøfanatikerne og EU-freaks alle bliver tilfredse med de informationer, de modtager?

De nye medier risikerer i stigende grad at blive styret af kommercielle firmaers ønske om at pådutte os bestemte informationer. Det er således med god grund, at man i disse år diskuterer, om nettet er ved at udvikle sig fra pull-teknologi til push-teknologi. Pull er, når man på Internet selv skal hente og sortere informationer. Push er, når redigerede informationer automatisk finder frem til brugerens computerskærm. Push minder lidt om et TV med tusinder af kanaler og en dårlig fjernbetjening. Folk tildeles en passiv modtagerrolle, hvor valgfriheden begrænser sig til et enkelt tryk: Ja tak, jeg køber.

resume

Fremtidens medier bliver domineret af verdensomspændende firmaer, der forstår at kombinere computerprogrammer, radio, TV og Internet. Det vil vende op og ned på vante forestillinger om journalistik, når vidt forskellige medier og brancher blandes sammen. I forhold til i dag er det sandsynligt, at reklamer og ren underholdning vil få større vægt i mediebilledet. Til sidst kan det blive særdeles svært for brugerne at kende forskel på troværdige informationer og informationer, der skal pådutte modtageren et bestemt budskab.

5. Teleafstemninger i kommuner og på landsplan

Mulighed

Teleafstemninger giver folket direkte indflydelse. Samtidig lægger IT op til at modernisere de traditionelle afstemningsformer.

Direkte indflydelse til folket er nært forestående. Det skyldes, at IT-udviklingen i løbet af en årrække vil trække tæppet væk under de politikere og eksperter, der hævder, at det ikke er praktisk muligt at holde flere hundrede afstemninger om året. Den dag ligeså mange danskere har PC med opkobling til Internet, som der i dag er telefonabonnenter, bør regeringen såvel som amts- og kommunalbestyrelser i hele landet tage mulighederne for direkte valg og afstemninger til sig. Ved samme lejlighed må magthaverne se i øjnene, at det andet argument, der ofte fremføres mod flere folkeafstemninger - at det vil føre til populisme - er en mistillidserklæring overfor vælgerne. Når den erkendelse nås, vil folket kvittere med et øget engagement i de politiske processer.

Teleafstemninger bør benyttes både ved Folketings- og Kommunalvalg og ved afstemninger om enkeltstående spørgsmål. Afstemningerne kan gennemføres over nettet, fra hjemmets computer eller fra computere på arbejdspladser, biblioteker eller rådhus. Vælgere skal identificere sig med personlige PIN-koder eller med chip kort, som kan afgive digitale signaturer. Dette er en forudsætning for at komme så tæt på hemmelige afstemninger som overhovedet muligt. Stemmer man fra et offentligt sted, bør personalet tilse, at ingen kigger med over skulderen eller fører hånden på musen. Efter at den nødvendige elektroniske infrastruktur, der også omfatter grafiske brugerflader, er kommet op at stå, vil teleafstemninger kunne gennemføres langt billigere end ordinære folkeafstemninger. En af de absolut største styrker ved teleafstemninger er netop, at de af denne grund kan gennemføres hyppigere end traditionelle afstemninger.

Ved ordinære valg vil IT styrke borgerens overblik over de politiske partier og kandidater, der stemmes om. Billedligt talt er al information til rådighed fra "stemmeboksen", når vælgeren skal træffe sit valg. Det skyldes, at store dele af det valgmateriale, folk ellers får ind gennem brevssprækken eller selv skal skaffe sig, bliver samlet Åt sted - på nettet. Det skal være muligt at tjekke, hvordan partierne har stemt i forskellige sager og læse de taler og debatindlæg, de enkelte kandidater har præsenteret offentligt. I forbindelse med valg kan teleafstemninger ydermere fungere som en metode til at undgå stemmespild. Eftersom det ved teknologiens hjælp vil være praktisk muligt at finde frem til de vælgere, der har stemt på partier, der ikke bliver repræsenteret, kan man uden videre give de pågældende mulighed for at stemme om. Det betyder, at alle trygt kan stemme på det parti, de virkelig sympatiserer med.

IT passer til mudret politisk billede

Det er imidlertid i forbindelse med afstemninger om politiske sager, at teleafstemninger kan få de mest vidtrækkende konsekvenser for demokratiet. Det moderne samfunds politiske virkelighed tegner et mudret ideologisk billede, hvor venstre og højre ikke længere er præcise angivelser af, hvordan vælgerne tænker. Folk tager i stigende grad stilling fra sag til sag, og det er intet særsyn, at personer, som er tilhængere af en strammere miljøpolitisk regulering, på andre områder er indædte liberalister. Ikke alene taler dette for at give folkeafstemninger om enkeltsager en større rolle end valgene, hvor vælgerne groft sagt bedes om at udstede en politisk blankocheck til Åt parti. Det er også et argument for at udnytte ITs interaktive muligheder til at lade vælgerne tage mere nuanceret stilling, for eksempel ved at tildele alternative politiske forslag fra Åt til fem points. I forbindelse med Folketingets åbning kunne man forestille sig, at en vejledende afstemning med udgangspunkt i partiernes planer for den kommende samling, ville inspirere mangan politiker.

Som et supplement til teleafstemninger er det værd at overveje, om vælgerne også skal gives en mere

aktiv rolle i lovgivningsprocessen. Det kan ske ved at indføre et elektronisk andetkammer bestående af et repræsentativt udsnit af vælgere, der skiftes ud en gang hvert halve år. Andetkammeret skal godkende alle love fra Folketinget. Forkastes en lov, må Folketinget revidere den.

I princippet er intet spørgsmål for kompliceret til at lægge ud til vælgernes afgørelse. Mange gyser ved tanken om at give folket indflydelse på EU-politik, den nationale økonomi eller linien overfor flygtninge og indvandrere. Her må skeptikerne løbe risikoen, for eksempel for at vælgerne beslutter, at flygtninge skal sendes ud af landet ved den mindste lovovertrædelse. Tror man på demokrati og humanisme, må man også stole på, at folket er i stand til at ombestemme sig, hvis de har truffet det forkerte valg.

resume

Den moderne teknologi har gjort det lettere at udføre afstemninger ved teknologiens hjælp. Men også den kendsgerning at vælgerne i stigende grad bekender sig til enkeltsager peger i retning af flere og hyppigere afstemninger. Fremtidens teleafstemninger kan foregå på en række nye måder: Vælgere kan give points fremfor at stemme ja eller nej, og man kan lade et repræsentativt udsnit af folket godkende love fra Folketinget.

6. Telehøringer blandt borgere

Mulighed

Demokratisk turnus. Det er et tilbud om ekstra indflydelse, når byrådet, regionen eller EU inviterer et repræsentativt udsnit af borgerne til elektronisk høring.

Det repræsentative demokratis grundprincip om, at folk vælger ledere til at bestemme for sig, er bygget på sund fornuft. Intet menneske orker at tage ansvaret for alle de store og små beslutninger, der har betydning for vedkommendes liv. Alligevel er det repræsentative demokrati i krise. Ofte og oftere synes beslutningstagere ude af trit med de, der har valgt dem. En bro bygges, en busterminal rejses, og der opstår en debat, hvor principielle modargumenter kommer på banen. For sent til at gøre en forskel. Telehøringer og -afstemninger via Internet rettet mod borgerne ligner på den baggrund en gylden middelvej mellem utopien - borgerens fuldtidsdeltagelse i alle demokratiske spørgsmål og realiteten - borgerens manglende deltagelse. Det er alternativet til overfladiske meningsmålinger og folkeafstemninger, hvor det til trods for simple alternativer er svært at gennemskue, hvad der egentlig stemmes om.

Tanken er, at borgerne skal være demokratiske på skift. Når kommunen går med planer om at ændre på midtbyens trafik eller regeringen ønsker at prøve forskellige forslag i en velfærdsreform af, skal de rådføre sig med et udsnit af borgerne, der i kraft af køn, alder, beskæftigelse og andre parametre er repræsentative. Statistisk set er mellem 1000 og 2000 personer tilstrækkeligt mange til at give svar, der så troværdigt som muligt ligner dem, der ville være opnået, hvis alle var blevet spurgt. Deltagerne i telehøringer er de parter, der berøres direkte af en beslutning. Det er netop en af de store styrker, at metoden kan bruges til at "lukke hullerne", hvor der mangler officielle kanaler for indflydelse. Det kan være beboere i en bestemt bydel, borgere i en planlagt region »resund eller Syddanmark eller en gruppe af EU-borgere, der får ny indflydelse.

Klædt på til demokrati

Udover ekstra indflydelse for borgerne er der udsigt til større kvalitet i de politiske processer, fordi telehøringer giver politikerne tilkendegivelser fra de, der ved hvor skoen trykker og derved baner vejen for bedre beslutninger. Telehøringerne bør endvidere tilrettelægges, sådan at de sætter borgerne i stand til at danne sig velovervejede holdninger.

Som et første krav skal der være tid til at diskutere og fordybe sig i det emne, der er sat til debat. Selvom politikerne melder ud med konkrete spørgsmål til borgerne - skal vi anlægge en ny skole eller et idrætsanlæg? - skal borgerne have mulighed for at præge dagsordenen med deres egne svar og forslag. De skal kunne indkalde eksperter, der kan redegøre for, hvor meget forslagene vil koste og hvilke konsekvenser, de vil få for livet i lokalsamfundet og selv præge dagsordenen med eventuelle modforslag - bedre idrætsfaciliteter på de eksisterende skoler. Det skal være et grundlæggende krav til de, der afholder telehøringer, at de elektroniske mediers muligheder for målrettet information til den enkelte såvel som fælles debat, udnyttes fuldt ud. Fri adgang til de samme dokumenter, som politikere og forvaltere lægger til grund for deres afgørelser og elektroniske borgermøder er naturlige indslag i sådan en indsats. Processen bør som hovedregel afsluttes med en afstemning. Men slutproduktet omfatter, ikke at forglemme, ligesåvel e-mails sendt fra borgerne og konklusioner opnået i elektroniske debatter. Ydermere vil telehøringer virke som en form for demokratisk opdragelse, der næsten uundgåeligt styrker borgernes selvtillid som samfundsmedlemmer. For traditionelt passive grupper og de, der beklager, at de ikke har forstand på politik, er tilbudet særligt attraktivt. Emnerne, der diskuteres, er direkte relevante for de pågældende borgere og telehøringer giver alle muligheder for at modtage den særlige vejledning og inspiration, der skal til for at hver enkelt føler sig klædt på til at bruge sin indflydelse. Dermed også sagt, at telehøringer kan skabe bedre borgere. Den, der Ån gang har følt politisk engagement og er blevet taget alvorligt, vender aldrig tilbage til de magtesløse.

resume

Som et alternativ til omfattende folkeafstemninger og overfladiske meningsmålinger kan politiske beslutningstagere benytte sig af telehøringer, hvor et repræsentativt antal borgere spørges til råds i bestemte sager. For at opnå så kvalificerede tilbagemeldninger som muligt skal telehøringer organiseres, sådan at borgere får mulighed for at sætte sig ind i sagen, stille spørgsmål og deltage i debatter, før de svarer.

7. Nye kanaler til de politiske partier

Mulighed

Medlemmer med magt. Partierne fornyer sig gennem elektroniske kanaler, der giver inspiration, kritik og debat.

Partierne kan få nye kanaler til dialog mellem medlemmer og mellem ledelse og græsrodder. Men det kræver, at politikerne har blik for mulighederne i den teknologiske udvikling. Udfordringen er at gøre op med partihierarkiet, hvor de politiske budskaber går fra top til bund, men ikke den anden vej. I stedet skal netværket - Internet - med dets muligheder for at kommunikere på kryds og tværs, sætte norm for fremtidens parti. Fremover bør enhver borger tilbydes at få indblik i partiernes debatter og informationsdatabaser via Internet, mens lukkede konferencer og såkaldte intranet skal give direkte adgang til de steder, hvor partiernes strategier og politikker udklækkes. De udvidede muligheder skal gælde medlemmer eller personer, der lader sig registrere som løst tilknyttet medlem. Netsurferne skal på de politiske web-sider mødes med deisen: Jo stærkere politisk engagement desto flere muligheder og større indflydelse.

Efter den forkølede entrÅ på Internet, partierne har gjort ved hovedsageligt at benytte det til kampagnelignende en-vejskommunikation, skal der nu satses på dialogen. Konferencerne på partiernes officielle web-sider, hvor alle har adgang, har alle chancer for at blive mere populære end nettets nyhedsgrupper, hvis partierne sætter markante ordstyrere til at lede debatten. Som regel bør ordstyrerne hentes blandt Folketingsmedlemmer, men for at sikre løbende inspiration udefra kan partierne med forventelig succes overlade hvervet til for eksempel den danske EU-kommissær, studieværter fra TV og

almindelige partimedlemmer, der ønsker at sætte en bestemt sag til debat.

Gængse skel forsvinder

Internt i partierne kan IT nedbryde eventuelle skel mellem landsdelene, fordi medlemmerne kan kommunikere med hinanden uafhængigt af tid og sted. Andre skellelinier mellem medlemmerne - de, der skyldes, at folk har forskellig rang i partiet eller ser skævt til hinanden på grund af personstridigheder - kan overvindes ved fra tid til anden at bruge anonymiserede debatter som et alternativ til diskussioner, hvor alle står frem ved navn. Man vil sikkert se, at erklærede stridsbrødre i den kødelige verden finder ud af at enes i cyberspace. I andre tilfælde kan det være en metode til at få argumenter og idéer frem, som ophavsmanden ikke ønsker at blive citeret for offentligt, for eksempel fordi der er tale om foreløbige tanker.

Teknologiens største fortjeneste er imidlertid, at den giver menige medlemmer mulighed for at få bedre hånd i hanke med partiledelsen. Partierne skal ændre deres vedtægter, så det bliver et krav, at Folketingsgruppen sender strategipapirer og skitser til love ud til samtlige valgkredse i god tid, inden de fremsættes. Toppolitikerne vil få kvalificeret respons fra baglandet. Sagt anderledes, lægger IT op til, at dÅr hvor partiledelser tidligere så en klods om benet, vil de i stedet se værdifulde sparringspartnere i medlemmerne.

Når kanalerne for dialog først er genåbnet, er det naturligt, at medlemmerne får udstrakte beføjelser til selv at sætte dagsorden. For kontingentpengene skal man have ret til at åbne sin egen konference på partiets officielle web-sider. Ved siden af medlemmernes egne konferencer kan man forestille sig faste parti-konferencer som "Spørg den politiske ordfører", hvor ordførerne skiftes til at debattere med medlemmerne enten via mail eller on-line.

ITs indtog i partierne er så fundamental en demokratisk fornyelse, at det kan vende den negative udvikling i partiernes medlemstal. Endnu større er perspektiverne i løse partimedlemsskaber. De løse medlemsskaber skal være gratis og som eneste betingelse kræve, at man lader sig registrere. Tilbuddet til interesserede borgere skal dels gå på medlemsskab af særlige grupper, hvor deltagerne bliver spurgt til råds af partierne i aktuelle og fremspirende politiske sager. Dels skal man kunne tilmelde sig elektroniske tænketanke med brede temaer som bæredygtig vækst, fremtidens landbrug og etik i politik. De løse medlemsskaber er et tilbud til det aktive moderne menneske, der hverken ønsker at melde sig ind i et politisk parti eller være politisk passiv.

resume

IT kan hjælpe partierne til at få gang i dialogen mellem ledelse og græsrodder. Hvis Internets muligheder udnyttes, kan holdninger og idéer vandre på kryds og tværs uafhængigt af tid og sted og magtpositioner i partiet. Partierne bør både styrke debatten på deres officielle web-sider og tage nye metoder i brug, såsom elektroniske tænketanke og diskussioner med løst tilknyttede medlemmer.

8. A/B hold - sociale skel vokser

Trussel

IT-revolutionen er de velstilledes revolution. De svage bliver endnu svagere, når IT-kundskaber bliver en forudsætning for at begå sig i samfundets liv.

Vi skal passe på, at IT ikke skaber et A- og et B-hold, advarer mange, althens de kaster sig hovedkuls ind i info-samfundet. Den dårlige nyhed er, at samfundet allerede er opdelt i et A- og et B-hold. Det spørgsmål, der bliver mere og mere presserende, er derfor, hvordan IT kommer til at påvirke de eksisterende uligheder mellem borgerne. Svaret, og den anden dårlige nyhed, er, at den teknologiske

udvikling rykker dagens B-hold endnu længere ned i rækkerne. For som enhver anden revolution har IT-revolutionen vindere og tabere. Det ekstraordinære ved denne revolution er, at den er skabt i de velstillede verdensbilleder. Det bliver den højtuddannede arbejdskraft, akademikere, journalister og forretningsfolk, der får gavn af udviklingen. Ligeså sikkert er det, at IT bliver det redskab, der for alvor kapper linen til den store gruppe af mennesker, der enten er uden uddannelse eller mangler tilknytning til arbejdsmarkedet.

Lige nu er debatten om A- og B-hold præget af forvirring. Der er ikke grænser for, hvem der påstås at være truet: Pensionisterne, kvinderne, indvandrerne, de handicappede. Selv direktører, der kun kan skrive i hånden eller tale til diktafon er blevet nævnt. Men hvor ensartede grupper er der tale om? Blinde og spastikere stiller ikke samme krav til IT og kvindelige jurister er ikke nær så sandsynlige tabere som deres kønsfæller på fiskefiletfabrikken. Medmindre diskussionen skal udvikle sig til det meningsløse, er der brug for mere præcist at finde kilderne til den teknologiskabte ulighed. Og her er der meget, der peger på arbejdsmarkedet som den centrifuge, der bringer nogle nærmere magtens midte og sætter andre af.

Hr og fru Danmark akterud

Det vil til en hver tid være på arbejdsmarkedet, i de erhverv der præges af den hårdeste konkurrence, vi vil finde IT-frontløberne. Den dag hr. og fru Danmark for alvor kommer på nettet, vil de formentlig stadig være akterud i sammenligning med de højtuddannede, der, hvis ikke de har kastet sig over nyere medier, behersker teknologien på et mere professionelt niveau. Priserne på ny og højtudviklet IT er som regel så høje, at det til at begynde med kun er de mest pengestærke arbejdspladser, der har råd til det. De første, der får fingrene i det nyeste af det nyeste bliver kernemedarbejdere på disse arbejdspladser. Der er altså en systematisk skævhed i adgangen til IT. Arbejdere og personer i serviceerhverv, for eksempel frisører og butikspersonale, samt de mange kontoransatte, der næsten udelukkende bruger computere til at skrive breve, kommer til at stå på sidelinien. Dertil kommer den del af befolkningen, som ingen kontakt har til arbejdsmarkedet.

Men problemet stikker dybere end den ulige adgang til IT. Efterhånden, som IT kommer til at spille en hovedrolle i borgernes kontakt med politikere, det offentlige og hinanden, flytter nissen med. Folks politiske indflydelse bliver et spejlbillede af ulighederne på arbejdsmarkedet. Med Åt slag bliver det afgørende, om man er vant til at søge informationer i alle hjørner af det globale computernetværk, kan formulere sig hurtigt og præcist - på flere sprog om nødvendigt - og har den fornødne selvtillid til at sende sine holdninger, lyd- og billedproduktioner ud i cyberspace. Til trods for at skærmbilleder og computerprogrammer i dag kaldes brugervenlige, forudsætter anvendelse af IT, at brugeren er vant til at kommunikere på mange forskellige måder. Heller ikke evnen til at tænke abstrakt kan undværes, hvis man blot overfladisk skal forstå de forudsætninger, som et hvilket som helst computerprogram bygger på. Disse kvalifikationer optrænes systematisk på længerevarende uddannelser eller gennem årelang læring på arbejdsmarkedet. Desværre for de mange mennesker, der ikke har dem, er kvalifikationerne ved at blive gjort til forudsætninger for at begå sig i samfundets liv.

IT-revolutionens fortalere har hidtil lovet lige adgang til teknologien, men selv hvis det bliver til virkelighed, vil borgerne ikke få lige muligheder. Arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet graver kløfter mellem superbrugere og resten. Men tænk også på, hvordan betaling på Internet vinder frem. Det nytter ikke, at teletaksterne falder, hvis de erstattes af nye krav om betaling for at være med på nettet. Parolerne om lige adgang til teknologi skjuler den reelle trussel: Teknologisk tvang. Vi er ved at opbygge et samfund, hvor ingen kan takke nej til IT.

resume

Arbejdsmarkedet bestemmer, om den enkelte er på det teknologiske A- eller B-hold. De højest betalte og højest uddannede lønmodtagere vil til hver en tid have et forspring, fordi de både som et led i deres uddannelse og karriere benytter IT på et avanceret niveau. Langt værre står det til med de, der slet ikke bruger computere eller Internet på jobbet. I et samfund, hvor megen kommunikation med det offentlige kommer til at foregå elektronisk, vil de tilhøre de mindst magtfulde.

9. Fri adgang til information**Mulighed**

Autoriteter står for fald. Elektronisk indsigt i offentlige informationer giver oplyste borgere.

IT skaber frihed og får autoriteter til at stå for fald. Sådan er indtrykket, hvis vi retter blikket mod de mange regimer i »steuropa og Asien, der har opgivet eller er i færd med at slække på forestillingen om, at information er en luksus forbeholdt magthavere. De teknologiske forklaringer på forandringerne i disse samfund er telefaksen og Internet, der har forsynet befolkningerne med umanipuleret viden og oplysning. Herhjemme, hvor ytringsfrihed og informations frie bevægelse er sikret i grundloven, er ITs udfordringer til demokratiet ligeså store. Ved at skabe fri og elektronisk adgang til alle offentlige informationer kan Danmark tage et vigtigt skridt i retning af et info-samfund, der styrker og udbygger borgernes rettigheder.

Borgerne har allerede udstrakt adgang til information fra og om det offentlige. En del oplysninger modtager vi gennem brevsprækken, eller vi kan uden videre besvær samle dem op på biblioteker og offentlige kontorer i form af pjecer eller nyhedsbreve. Som regel er der tale om information, der er bearbejdet, så de fleste borgere kan læse og forstå det. Andre oplysninger findes kun i deres originale form og udleveres, hvis borgeren beder om det ved at bruge sin ret til aktindsigt. For eksempel breve og dokumenter, mødedagsordener- og referater. Det hele bør lægges ud på Internet - fra glittede pjecer til interne papirer i kancellistil.

Kontrollen tilbage til Lillebror

I første omgang vil initiativet aflaste embedsmændene og forbedre borgernes overblik over, hvilke informationer, der ligger til grund for de politiske beslutninger og den måde, de administreres på. I dag kan udvekslingen af oplysninger mellem borger og forvaltning godt være en anstrengende affære for begge parter. Den borger, der er utilfreds med, at der skal bygges et indkøbscenter med tilhørende parkeringsarealer i nabolaget, kan ikke blot ringe til kommunen og bede om "det relevante baggrundsmateriale for beslutningen". For at undgå at de offentligt ansatte skal bruge for megen tid på at lede efter dokumenter og efterfølgende kopiere og sende dem til borgeren, kræves det som regel, at man beder ret præcist om de dokumenter, der interesserer Än. Sat på spidsen: Borgere, der leder efter oplysninger skal kende oplysningerne på forhånd, for at få dem udleveret.

IT kan løse dette paradoks ved at give borgeren muligheder for at søge direkte i de offentlige databaser, på samme måde som vi i dag kan søge efter bøger på biblioteket ved at indtaste et par stikord. Og for at gøre de elektroniske systemer så overskuelige som muligt bør de lister, som alle myndigheder fører over ind- og udgående post ligeledes ligge fremme på nettet. Med disse ændringer kan borgeren hente dokumenter hjem uden at besvære forvaltningen.

Dokumenter, der i dag er fortrolige eller indeholder såkaldte følsomme oplysninger, skal naturligvis ikke udleveres til hvem som helst. Som en slags nøgle til databaser, der indeholder personlige oplysninger kan man udstyre folk med elektroniske chipkort med personlige koder. Chipkortet kan med Orwells 1984 i baghovedet udvikle sig til et redskab for Lillebrors kontrol med Big Brother. I en offentlig sektor, hvor

registre og indsamling af oplysninger om borgerne er en del af hverdagen, er der god brug for, at borgerne får mere viden om, hvad myndighederne ved om hver enkelt. Det kan fungere som en nøgle, der lukker registrene op og viser den enkelte, hvad der står i vedkommendes strafferegister, lægejournal, eller hvor mange steder man er opført i sociale myndigheders registre. Derved vil det blive lettere for folk at rette fejlagtige oplysninger og huske myndighederne på at slette forældede data. En mere vidtgående - men fornuftig - idé er, at borgeren kan bruge sit chipkort til at kryptere, det vil sige at gøre data ulæselige, i de registre der angår vedkommende. Så vil sagsbehandlere og embedsmænd være nødt til at få borgerens samtykke, hver gang de ønsker, at kigge i eller videregive personlige oplysninger. I det hele taget kommer forslaget om fri adgang til informationer til at vende op og ned på vores vante forestillinger om demokrati og offentlig service. Der bliver mulighed for at følge de offentlige sager fra de er forslag på Kommunalbestyrelsens eller Folketingets dagsorden til de siden hen vandrer fra skrivebord til skrivebord i den offentlige administration. Den politiske opposition, hvad enten det er partier eller græsrodder, kan tjekke om centraladministrationen fører beslutninger neutralt ud i livet eller arbejder politisk for at tækkes ministrene. På det helt nære plan, blandt de borgere, der ikke magter at følge med hele tiden, kan mulighederne for at kigge ministeriet eller kommunen over skulderen blive vedkommende på skiftende tidspunkter. Man kan se, hvor langt fremme barnet står på ventelisten til en plads i daginstitution og hvem, der skal holdes ansvarlig, hvis ens klagesag ligger og sylter. Det er vel derfor, man siger, at autoriteter vil stå for fald. Kravet om fri adgang til information betyder, at beslutningstagere og embedsmænd må give folket kontrollen tilbage. Udover de forbedrede kontrolmuligheder, vil den fri adgang til information betyde, at journalister, samfundsforskere, studerende og interesserede borgere kan få glæde af de bunker af udredninger, notater, analyser og konsulentrapporter, som forvaltningen fremstiller og opsamler, uden at det nogensinde udmøntes i politiske beslutninger. Det er viden købt for offentlige midler. En viden, der af samme grund ikke bør samle støv på offentlige kontorer, men være befolkningens fælles ejendom - og et nyttigt bidrag til en mere oplyst og saglig offentlig debat. Borgerne vil kvittere med tilfredshed. For der er ingen grund til at være emsig, når man kan se, hvad man får for sine skattepenge.

resume

Det offentlige dokumenter, sager og notater bør opfattes som alles ejendom og lægges frit tilgængelige på Internet. Uden at belaste forvaltningen vil borgerne da kunne følge med i de politiske og personlige sager. Borgerne kan bruge den elektroniske indsigt til at tjekke, om alt går korrekt til i den offentlige sagsbehandling og til at holde kontrol med, hvad det offentlige registrerer om den enkelte.

10. Globalisering udhuler demokratiet

Trussel

Langdistance demokrati. Den demokratiske kontrol går tabt, når initiativer overlades til markedet eller beslutningstagere uden vælgere.

Mon ikke de fleste har haft et af den slags mareridt, hvor man sidder i en bil, der for fuld fart er ved at løbe løbsk. Bremsen aktiveres uden resultat, så trækkes håndbremsen, der heller ikke virker. I en tilstand af panik rækker man nu ud efter rattet - det falder af. På samme måde, men i virkelighedens verden, er demokratiet kommet i ydre kræfters vold. Globaliseringen, den teknologiske og økonomiske sammensmeltning mellem de vestlige lande, har efterladt det danske samfund med færre og ringere muligheder for demokratisk styring. DÅr hvor politikere tidligere tog beslutninger underlagt folkelig kontrol, er det nu markedskræfter, anarkiet på Internet eller lukkede internationale organisationer, der bestemmer samfundets kurs.

Internet er mere end noget andet blevet et symbol på globaliseringen. Med god grund, for nettet udfordrer

nationalstatens suverænitet, blandt andet ved at svække dens mulighed for at opkræve skatter og holde lov og orden indenfor egne grænser. Beskatning er en uomgængelig betingelse for at sikre og videreudvikle demokratiet. Det gælder alle samfund, men fortjener en særlig understregning herhjemme, hvor vi, sammenlignet med andre lande, spenderer en stor del af skattekroneerne på at tilbyde borgerne ydelser af høj kvalitet indenfor skoler, hospitaler og plejehjem for eksempel. Velfærdssamfundet er bygget på et aktivt valg, men valget forsvinder, hvis handelslivet bevæger sig ud i cyberspace. Cyberhandel, hvor forbrugere bruger nettet til for eksempel at bestille tøj og bøger i de lande, hvor priserne er lavest, betyder som oftest, at varerne når frem uden at være blevet fortoldet. Helt håbløst er det, at opkræve skatter og afgifter, hvis der er tale om software, køberen umiddelbart kan hente hjem fra sin PC. Også lyd og billeder kan sendes over nettet, hvorfor det er sandsynligt, at fremtidens marked for musik, film og underholdning bliver elektronisk.

Anarki afløser demokrati

Lønindkomster udgør, ligesom handel, en vigtig del af statens skattegrundlag. Desværre slår en af globaliseringens markante tendenser, det internationale telearbejde, hårdt ned på arbejdsmarkedet med voksende arbejdsløshed som et forudsigeligt resultat. For blot ti år siden var det næsten udelukkende ufaglærte arbejdere på akkord, som for eksempel syersker, der mistede deres arbejde til arbejdere i lande med lave lønninger. Nu ender stadig flere lønmodtagere i arbejdsløshedskøen på offentlig understøttelse, fordi IT har gjort det knusende let at få opgaver løst dÄr, hvor det sker billigst eller bedst. I dag er det alle former for arbejde, der kan løses med en computer, der er i global konkurrence: Programmering, indtastning, renskrivning, konsulent- og analyseopgaver.

Ikke blot vil samfundsøkonomien lide under den teknologiske jobeksport - fagforeningerne, der traditionelt har stået som garant for lønmodtagernes indflydelse på lønninger og beskæftigelse, står magtesløse i en verden, hvor arbejdsgivere frit kan hyre de mest konkurrencedygtige telearbejdere og se stort på besværlige forhandlinger om arbejdsvilkår.

De igangværende omvæltninger rejser spørgsmålet, om anarki er ved at afløse demokrati som det moderne samfunds styreform. Anarki er i hvert fald den rette term for den tilstand, der hersker på Internet, når det gælder lovbrud. Enhver, der surfer på nettet kan bevidst eller tilfældigt få fat i børneporno, nynazistisk propaganda og alskens former for information, der lader hånt om ytringsfrihedens grænser. Det er ikke umiddelbart til at se, om informationer stammer fra en computer i Sydamerika eller Ballerup. Derfor kan dansk politi ikke forhindre, at ulovligt materiale hentes ind i landet. Og spores synderne endelig indenfor de hjemlige grænser, løser det heller ikke problemet, hvis de kriminelle aktiviteter kan fortsætte blot ved at flytte til et andet land.

Set fra det enkelte menneskes ståsted er det virkelig bekymrende ved de globaliseringskabte problemer, at de ingens skyld er. Der er stadig sjældnere en politiker eller en interesseorganisation at vende sig til med sine beklagelser. Prisen, for de trods alt talrige muligheder globaliseringen skaber for den enkelte forbruger, er nemlig at de, der tidligere repræsenterede folket, må vige til fordel for markedskræfternes usynlige hånd. Markedet er dog ikke mere upåvirkeligt end, at multi-nationaleselskaber, handelssammenslutninger og store mellemstatslige institutioner som EU har en betydelig magt over den globale udvikling. Beklageligvis befinder de fleste af disse aktører sig fjernt fra borgerens dagligdag og er som regel lukkede overfor folkelig indsigt og kontrol. Derfor er globaliseringens sejrstogt demokratiets mareridt.

resume

Den globale handel og det verdensomspændende Internet skaber en række problemer, som det nationale demokrati ikke kan stille noget op imod. Det gælder for eksempel skatteunddragelse i forbindelse med handel på Internet, arbejdsløshed som følge af telearbejde og spredningen af kriminelle budskaber på nettet. På disse felter kan folket ikke stille de folkevalgte til ansvar. Og de internationale institutioner, der har magt til at præge udviklingen, er stort set uden demokratisk forankring.

11. Lokalsamfundet svækkes**Trussel**

Fællesskabet opløses, når vi udelukkende mødes skærm til skærm. Uden samlingspunkter og omsorgsfulde naboer bliver lokalsamfundet et koldt sted at leve.

Lokalsamfundet tømmer stille og roligt for mødesteder og atmosfære. Ved at ophæve betydningen af tid og sted har IT, fra fjernsynet til den personlige computer med adgang til Internet, givet det moderne menneske en falsk følelse af, at hele verden kan hentes ind i dagligstuen. Men noget går tabt: Det lokale fællesskab, dÅr hvor mennesker lever, arbejder og handler og derfor føler et ansvar for helheden. Det lokale fællesskab giver demokratiet sin sammenhængskraft - dets modstykke er et opsplittet samfund af sovebyer, som ikke er værd at leve i.

Butiksdøden, der har fået forretningslivet til at smuldre i mange byer, sådan at det der tidligere var kendt som Købmand Hansen, Slagter Jensen og Bager Larsen nu er erstattet af store indkøbscentre, er udtryk for en tendens, IT vil forstærke: Det lokale samfunds tilbud kommer til at drukne i konkurrerende alternativer. Det kan være den lokale biograf, der taber til Hollywoods filmindustri, som sikkert snart og til en fornuftig pris kan tilbyde os allesammen at bestille de nyeste film over Internet. Eller nærbiblioteket, ingen gider besøge, fordi de alligevel henter bøgerne hjem elektronisk fra landets største biblioteker eller direkte fra forlagenes web-sider mod beskeden betaling. Det er heller ikke sikkert, at virksomheder og fabrikker vil fortsætte med at hyre medarbejdere fra lokalområdet. Hvis erhvervslivet forstår at udnytte telearbejdets muligheder, kan fremtidens kontordamer ligesåvel sidde i den anden ende af landet eller i Litauen.

Teknologiskabt ligegyldighed

I konkurrence med hele verden er det meget få af disse steder, der kan bevare deres hidtidige rolle. Dels forsvinder samlingspunkter, hvor folk kan møde deres naboer ansigt til ansigt, dels mindskes uundgåeligt det lokalpolitiske engagement, fordi de spørgsmål, der kræver fælles stillingtagen, bliver færre. Hermed er en ond cirkel indledt.

I mangel på bedre vil folk forsøge at tilfredsstille det særdeles menneskelige behov for at høre til et fællesskab i de elektroniske medier. Og på fremtidens omnipotente Internet vil der uden tvivl være livsstile nok til alle - helt fra de særlige, der knytter folk med en fælles tro eller interesse sammen, til de poppede og verdensomspændende, som til hver en tid bæres frem af MTV og Coca Cola. Men udbredelsen af de selvvalgte fællesskaber, der jo er kendetegnet ved at være helt fri for pligter - man kan altid vælge et andet - risikerer at medføre, at lokalsamfundet i endnu højere grad opfattes som et unødvendigt og tvungent fællesskab.

Hvis det første stadie i lokalsamfundets svækkelse er, at butikker, virksomheder og institutioner bukkes under på grund af den globale konkurrence, er det næste, at borgerne bliver mere og mere ligegyldige overfor de værdier, lokalsamfundet står for. Det sker, hvis borgerne begynder at vurdere alt liv i lokalsamfundet udfra en "hvad får jeg ud af det" filosofi. Muligvis lever folkeskolen i området ikke op til

familiens ønsker, eller fodboldklubbens indstilling er ikke tilstrækkeligt professionel. Tror man modsat på det lokale fællesskab, er løsningen i sådanne situationer at søge personlig indflydelse samtidig med, at man respekterer, at andre måtte have alternative behov og ønsker. Er man vant til selvvalgte fællesskaber og dermed uvant med at finde saglige løsninger på konflikter, er den nærmeste udvej på problemerne snarere at flygte fra lokalsamfundet - at sætte børnene i international teleskole og lade lille Brian rejse til storbyen for at udvikle sig som sportsmand.

Uanset hvor langt den enkelte flygter ind i de medieskabte fællesskaber, vil der dog, selv i fremtidens sovebyer, skulle sættes stakitter op og bygges legepladser på fælles arealer. Men meget tyder på, at den slags i fremtiden kan komme til at føles som en næsten uoverkommelig opgave for naboer, der aldrig har haft andet end adressen til fælles.

resume

Lokalsamfundets mødesteder forsvinder, fordi den teknologiske udvikling gør det lettere at sidde ved computeren og hente varer og underholdning hjem i stuen, ligesom man i stigende grad kan få tilfredsstillet sine sociale behov på den måde. Men den elektroniske kontakt vil aldrig kunne erstatte et lokalt fællesskab, hvor man er afhængig af hinandens hjælp og forståelse.

12. Big Brother og Søster Sød

Trussel

Den elektroniske stat tager hånd om borgerne fra vugge til grav. Men prisen er høj: Det offentlige må kende alt til folks privatliv.

Overvågningssamfundet er på vej til at blive en realitet. Ikke som en følge af Big Brother, en dominerende statsmagts systematiske undertrykkelse af borgerne, men på grund af den omsorgsfulde stat, hvis fornemmeste målsætning er at tage hånd om borgeren fra vugge til grav - Søster Sød.

Paradokset, som den informationsteknologiske udvikling gør mere og mere tydeligt, er, at Søster Sød og Big Brother er siamesiske tvillinger. Bag velmente initiativer gemmer sig uerkendte trusler mod borgerens kontrol med egen tilværelse. Men ve den, der siger det, for det er ikke velset at kritisere Søster Sød. Desværre er der ingen vej udenom. Det er nu, der skal opstilles værn om borgerens privatliv. Ellers risikerer vi, at den gennemsigtige borger - i dag et trusselsbillede - bliver en helt præcis beskrivelse af de børn og børnebørn, vi forestiller os skal bære demokratiet videre i næste årtusinde.

Kontrolsamfundet vokser frem over to fronter: Den fysiske overvågning af vores gøren og laden med højteknologiske kameraer og via den kontrol, det offentlige har med borgerne i kraft af omfattende registrering af personoplysninger fra de helt trivielle data som navn og adresse til følsomme oplysninger, der fortæller om fru Jørgensen er fraskilt, har været indlagt på psykiatrisk afdeling eller bærer på en uhelbredelig sygdom.

Uagtet hvilken teknologi, der er tale om, er kontrollens formål de samme. Et mål er at håndhæve fællesskabets vedtagne love. I trafikken fotograferes og kontrolleres de, der kører for hurtigt, og på offentlige steder skal kameraer beskytte de lovlydige mod de kriminelle. I forvaltningen er registersammenkørsler et effektivt redskab til at få fingrene i de personer, der snyder med flertallets skatte kroner. Et andet mål er at gøre tilværelsen "lettere og nemmere" for borgeren. Jo flere problemer det offentlige skal tage hånd om, des mere må det vide om os. Når bilers nummerplader fotograferes, er det ikke for at genere folk, men kan ligesåvel være en praktisk måde at opkræve bomafgifter på. Og datafællesskaber, hvor myndighederne genbruger de oplysninger, borgerne afgiver, er også en form for service, fordi folk ikke skal udfylde en ny blanket, hver gang de henvender sig til det offentlige. Vi kan melde flytning Ät sted og i løbet af få dage konstatere, at alle andre myndigheder har fået det at vide.

Overvågning rammer alle

Problemet er - både når det gælder kontrol i den ene og den anden betydning - at kontrollens virkninger rækker langt udover det punkt, hvor de kan gå i spænd med forestillingen om et demokratisk samfund. Fortalere for den kontrol, som sker med henvisning til lov og orden, forsvarer sig flittigt med synspunktet, at hvis man har rent mel i posen, så har man ikke noget at skjule. Reelt er det et angreb på borgerens retssikkerhed. Alle, også de uskyldige, forvandles til mistænkte. Enhver, der har prøvet at gå rødmende og småsvedende igennem tolden, til trods for at man ikke har smuglet, ved, at den blotte bevidsthed om at være kontrolleret kan påvirke ens adfærd. Kameraer til bekæmpelse af kriminalitet får folk til at indstille næsepilleri i bussen og holde op med at efterlade flasker og affald, når de går fra bænken i parken. Og det er ikke let for folk at have tillid til sagsbehandlere, der ved alt om ens hidtidige kontakt med myndighederne, og når det ikke er til at sige, hvis hænder, de oplysninger, man giver, havner i næste gang? Selvjustitsen breder sig, når selv ting i småtingsafdelingen bliver husket af den elektroniske stat.

Desværre er den registrering, der sker for at gøre ting og sager nemmere for borgeren ikke mindre betænkelig end den registrering, der sker for at kontrollere, om loven overholdes. Desværre, fordi denne form for registrering gøres lettere i takt med, at en større del af vores samspil med det offentlige kommer til at foregå elektronisk. På grund af de elektroniske spor borgerne efterlader, vil det offentlige få flere og flere oplysninger om vores færden, vaner og kommunikation. På længere sigt skal teknokraternes opfindsomhed nok sørge for, at det offentlige bliver endnu mere opsøgende. Hvor borgere i dag automatisk opsøges af tilflytterkommunen kunne et næste skridt jo være, at ældre med noterede hofteproblemer modtager hoftebeskyttere med posten med venlig hilsen fra kommunen, eller at skolepsykologen kalder børn fra belastede hjem til rutinesamtale. Afstanden til umyndiggørelse af borgeren er kort. For borgeren kommer ikke til orde, men identificeres og repræsenteres i stigende grad som et nummer i journaler eller registre.

Den samfundsmæssige kontrol udhuler det civile og personlige ansvar. Der er ingen grund til at gribe ind overfor medborgere, der stjæler, sviner eller ser stort på færdselsreglerne - det offentlige ser det alligevel gennem sit elektroniske øje. Der er ingen grund til at føle sig ansvarlig for sit eget liv - Søster Sød ved tilstrækkeligt til at tænke og handle på borgernes vegne. Teknologiske fix er det rette navn for de mange enkeltstående initiativer, hvor IT erstatter politisk og menneskeligt ansvar. Tilsammen skaber de et samfund, hvis modstykke er den gennemsigtige borger. Det hedder sådan fordi borgeren er frataget en stor del af sit privatliv. Den gennemsigtige borger er også den ligegyldige borger, fordi viljen til indflydelse og demokrati ikke behøves i dette samfund.

resume

I kraft af overvågningskameraer og elektroniske registre kan staten følge med i det meste, vi foretager os. Uanset om den offentlige kontrol finder sted for at se til, at lovene overholdes, eller for at gøre hverdagen lettere for borgerne, har den store demokratiske omkostninger. Folk umyndiggøres, fordi de hverken behøver at tage ansvar for andre eller sig selv.

Perspektivværksted

Dette hæfte anvendes som oplæg til deltagere i et perspektivværksted om IT og indflydelse. I dette afsnit findes en kort introduktion til værkstedet og i næste afsnit en hjemmeopgave til deltagerne.

Perspektivværkstedet er en særlig mødeform, som følger bestemte spilleregler. På baggrund af den enkeltes egne erfaringer med indflydelse og demokrati i dag udvikles perspektiver for, hvordan vi skal

møde udfordringerne fra informations-teknologien.

Perspektivværkstedet fastlægger et struktureret forløb, hvor diskussionerne forløber i et fast program. Der arbejdes med præcise opgaver i grupper og resultaterne af gruppearbejdet fremlægges på vægaviser og mundtligt i plenum. Tidsplanen er stram. Selv om værkstedet varer 112 dag er der kort tid til hver runde. Alligevel viser erfaringen, at den fælles proces skaber spændende - til tider endog sjove - diskussioner, og der kommer konkrete resultater ud af værkstedet.

Deltagernes ansvar

I værkstedet skal vi diskutere, hvad vi tror informationsteknologien kommer til at betyde for vores hverdag og det danske demokrati. Vi skal ikke have en edb-teknisk debat. Det kræver altså ingen særlige forudsætninger at deltage.

Det er en grundlæggende ide i værkstedet, at programmet og de opgaver der skal arbejdes med ligger helt fast. Men det resultat der kommer ud af værkstedet er helt åbent. Det er deltagernes forskellige erfaringer og holdninger som bestemmer indholdet af diskussionerne og de perspektiver der til sidst lægges frem. Det er deltagernes ansvar, at der kommer et resultat ud af værkstedet ved at de går aktiv ind i værkstedets proces, kommer med bidrag og er åbne for hinandens ideer.

Værkstedsleder

Værkstedet styres af en værkstedsleder, som skal medvirke til, at alle bliver hørt, og at resultaterne undervejs bliver samlet op og anvendt i det videre arbejde i værkstedet. Værkstedslederen tager ikke stilling til indholdet i diskussionerne. Værkstedslederen styrer processen i værkstedet dels ved at introducere gruppearbejdet og spilleregler for det enkelte punkt og dels som ordstyrer i plenum. Før den sidste runde om perspektiver vil værkstedslederen fremlægge seks temaer ud fra de visioner grupperne har fremlagt.

Forløb

Arbejdet i perspektivværkstedet forløber i fire runder. I hver runde er der en introduktion, et gruppearbejde og et fælles plenum hvor grupperne fremlægger deres arbejde. Undervejs produceres vægaviser (flipover papir) som hænges op og indgår i det videre arbejde.

De fire runder har følgende indhold.

1. Nutid - egne erfaringer

Vi starter med nutid, hvordan ser det ud i dag. I beskrivelsen af nutid tager diskussionen udgangspunkt i hver enkeltens egen oplevelse af indflydelse i dag. Denne oplevelse er forberedt med en lille hjemmeopgave: Indflydelse i dag (se næste afsnit). Det brogede billede samles til et fælles, der er udgangspunkt for det videre arbejde.

I perspektivværkstedet starter vi altså ikke med få at vide, at informationsteknologien vil ændre vores hverdag. Næh, vi starter med at se på gode og dårlige sider ved hverdagen. Spørgsmålet er nu hvordan kan informations-teknologien hjælpe os med at gøre gode sider bedre og dårlige sider mindre dårlige.

2. Konsekvenser

I anden runde diskuterer vi, hvilke konsekvenser den udbredte anvendelse af informations-teknologien vil få. De muligheder og trusler, som er beskrevet i artiklerne foran i hæftet, vurderes i forhold til den nutid værkstedet har opstillet.

Synspunkterne i de 12 artikler er oplæg til debat. De er bestemt ikke forudsigelser om hvordan samfundet vil se ud i år 2010. Men de er ikke bare ideer Teknologirådet har fundet på - de findes i den aktuelle debat, som den kommer til udtryk i dagspressen og faglitteraturen.

3. Fremtidsbilleder - indflydelse år 2010

Een ting er de muligheder og trusler, informations-samfundet synes at indebære, noget ganske andet kan være hvor vi selv vil hen. Hvordan kan vi forestille os fremtiden som den vil se ud i år 2010. Det er emnet for tredje runde, hvor der udvikles positive og negative visioner - som kan være optimistiske eller skrækkelige.

4. Perspektiver - fra nutid til fremtid

Nu ved vi hvor vi står i dag, vi har set på hvad der kan vente os med informations-teknologiens udbredelse og vi haft lejlighed til at "drømme" os ind i fremtiden. I fjerde og sidste runde skal vi udarbejde vores egne perspektiver for, hvordan vi kommer fra vores nutid til den fremtid vi ønsker. Hvilke perspektiver ser vi for anvendelse af informations-teknologi? Hvilke perspektiver ser vi for andre handlinger, som vil skabe en samfundsudvikling vi ønsker? Er der noget vi kan gå hjem og gøre sammen?

Hjemmeopgave

På perspektiv-værkstedet forudsætter vi, at deltagerne har lavet en lille hjemmeopgave. Du skal gøre dig nogle overvejelser om, hvilke muligheder du har for indflydelse i dag. Lav venligst denne opgave, før du læser afsnittet "12 muligheder og trusler"!

Indflydelse i dag

Overvej hvilke muligheder du har for indflydelse i dag og tænk på nogle konkrete eksempler. Vi vil i starten af værkstedet diskutere eksemplerne i grupper og derefter vil vi samle dem på en fælles "mind-map". Mind-map er en teknik til at lave notater med ideer eller planer. Vi har på næste side lavet en simpel mind-map over indflydelse. Emnet "Indflydelse" er anbragt i midten, som en træstamme. De fem grene vi har tegnet er eksempler på forskellige sider af livet, hvor vi kan have indflydelse - eller ikke har indflydelse. Erfaringer fra indflydelse eller mangel på indflydelse kan nu skrives på som side-grene og uddybes med side-grene til side-grenene, osv. Du kan selvfølgelig også selv lave ny grene. Du kan tænke over steder, hvor du umiddelbart har indflydelse fordi du selv bestemmer eller sidder med ved bordet hvor tingene bestemmes eller vælger nogen der repræsenterer dig eller ...? Glem alt om informations-teknologi og info-samfund, det handler om i dag, om nutiden og ikke fremtiden!

Beskriv

1. en eller flere situationer, hvor du har indflydelse i dag
2. en eller flere situationer, hvor du mangler indflydelse i dag

Giv gerne et konkret eksempel og forklar hvordan eller hvorfor. Du skal forberede mindst een af hver. Dine erfaringer vil blive diskuteret i mindre grupper og gruppen vil fremlægge nogle fælles eksempler.

Litteratur og links

Demokratiet og udfordringerne fra IT-samfundet

30.12

Andersen, Johannes: Hverdagens centrifuge : det daglige liv og den moderne livsform. Hovedland, 1997. - 170 sider

I IT-samfundet går alting så stærkt, at der bliver et hul i midten, der hvor fællesskabet og demokratiet skulle have været.

32.15

Koch, Hal: Hvad er demokrati? / efterskrift ved Roar Skovmand. - 5. udgave, Gyldendal, 1995. - 111 sider

Bogen, der første gang udkom i 1945, er en klassiker i den danske demokratidebat.

32.15

Hirst, Paul: Globalisering, demokrati og det civile samfund ; artikler i udvalg ved Lars Bo Kaspersen. - Hans Reitzel, 1997. - 187 sider

Den engelske samfundsteoretiker arbejder med alternative politiske modeller for styring, og argumenterer for at frivillige, men offentligt finansierede foreninger og organisationer, overtager magt- og styringsfunktioner som modvægt mod globaliseringen.

32.15

Levende ord - fællesskab og demokrati [videobånd] / instruktion og manuskript: Dola Bonfils. - Statens Filmcentral, 1996. - 1 kassette (VHS) (39 min.)

Hvad betyder ordet demokrati her i slutningen af det 20. århundrede? Ebbe Kløvedal Reich spørger danske politikere og besøger Naam-bevægelsen i Burkina Faso, der har udviklet et kvalitativt demokrati, der minder om vores andelsbevægelse.

32.26

Demokratiets mangfoldighed : tendenser i dansk politik / redigeret af Morten Madsen, Hans Jørgen Nielsen og Gunnar Sjøblom. - Kbh. 1995. - 446 sider

En række samfundsforskere leverer iagttagelser, perspektiver og synsvinkler på det danske demokrati.

32.26

Olesen, Kjeld: Det robotiserede menneske : pejlinger i et politisk opbrud. Fremad, 1997. - 164 sider
Jeg er ikke optimist på demokratiets vegne, siger den tidligere udenrigsminister, der gør op med kommercialiseringen, forbrugerskismen og "turbokapitalismens" globale hærgen.

32.26

Schultz Jørgensen, Kresten: Det sidste menneske : da danskerne opgav demokratiet. Fremad, 1997. - 171 sider

Politikerne skal generobre magten fra de bureaukratiske indercirkler og borgerne skal indse, at demokratiets frihed aldrig har været tænkt uden forpligtelse, mener Dagbladet Politikens debatredaktør, der også retter en skarp kritik mod mediernes rolle i den demokratiske proces.

32.261

Den demokratiske udfordring : socialdemokratisk debat. Fremad, 1995. - 203 sider

Den danske demokrati-model er under pres og tilslutningen til de politiske partier er faldende. 16

forfattere med tilknytning til Socialdemokratiet giver deres bud på hvordan partiet kan tilpasse sig de nye tider.

33.25

Martin, Hans-Peter: Globaliseringsfælden : angrebet på demokrati og velstand / Hans-Peter Martin, Harald Schumann; oversat fra tysk af Poul Lyk Sørensen. Borgen, 1997. - 280 sider

Efter »stblokkens sammenbrud er "turbokapitalismen" på verdensomspændende fremmarch. Men samtidig er den i gang med at ødelægge grundlaget for sin egen eksistens: den funktionsdygtige stat og den demokratiske stabilitet.

35.1

Sørensen, Eva: Demokrati i forandring / Eva Sørensen, Allan Dreyer Hansen, Carsten Greve. - Kbh. : Offentlig Sektor - Vilkår og Fremtid, 1996. - 34 sider.

Demokratiet er under forandring. Magten forskydes både "opad" til EU og "nedad" gennem brugerstyring i offentlige institutioner. Udviklingen rummer både muligheder for og trusler mod demokratiet.

Visionerne

30.11

Marstrand, Peter: Ny renæssance : arbejde, energi og idealer i det 21. århundredes Europa.

Munksgaard/Rosinante, 1996. - 184 sider

En velskrevet og optimistisk fremtidsvision der tror på at Europa, med den ny teknologi som værktøj, går mod en ny dynamisk renæssance.

30.12

Drømmer jeg -? : danskernes tanker om informationssamfundet år 2005 / redigeret af Henrik Palle.

Forskningsministeriet ; Borgen, 1996. - 167 sider : ill.

Artikler fra to konkurrencer om informationssamfundet år 2005 skrevet af såvel enkeltpersoner som skoleklasser.

30.12

Lindholm, Mikael R.: Slip danskerne løs : Danmark efter informationssamfundet / Mikael R. Lindholm & Kim Møller; Aschehoug, 1998. - 263 sider

Om netværksrevolutionens samfundsmæssige konsekvenser.

30.26

2021 / redaktion: Steen Christensen. Fremad, 1996. - 221 sider

I anledning af Socialdemokratiets 125 års jubilæum bad man et bredt panel af meningsdannere give deres bud på udviklingen de næste 25 år.

32.26

Knudsen, Jørgen: Forbrydelse eller dumhed : om demokratiets umulighed og nødvendigheden af den centrale styring København 2047 : en rapport / udgivet [i.e.skrevet] af Jørgen Knudsen. Tiderne Skifter, 1996. - 171 sider

üret er 2047, og fire eksperter ser tilbage på 1990erne hvor det ubeslutsomme demokrati banede vejen for et økologisk og politisk sammenbrud.

65.87

Nørretranders, Tor: Stedet som ikke er : fremtidens nærvær, netværk og Internet. Aschehoug, 1997. - 258 sider : ill.

Om Internettets historie og fremtid, og hvordan det fungerer som en forlængelse af vores bevidsthed. Forfatteren har oprettet en web-side i tilknytning til bogen, hvor der opfordres til debat
<http://www.stedetsomikkeer.dk>

På vej mod IT-samfundet

19.5

Info-samfundet år 2000 : rapport fra udvalget om Informationssamfundet år 2000. Forskningsministeriet, 1994. - 100 sider + bilag

Dybkjær-rapporten der dannede udgangspunkt for regeringens IT-politiske handlingsplan.

19.5

IT i tal 1997 : 19 billeder af info-samfundet : bilag til IT-politisk redegørelse 1997.

Forskningsministeriet, 1997. - 63 sider

En af de mange rapporter der følger op på regeringens IT-politiske handlingsplan.

NB: Alle rapporter kan hentes på Forskningsministeriets webside: <http://www.fsk.dk>

19.5

Opbygning af det europæiske informationssamfund for alle : afsluttende rapport fra gruppen af eksperter på højt niveau. - Luxembourg 1997. - 70 sider

En gennearbejdet og velskrevet rapport, hvor eksperter fra forskellige EU-lande analyserer de sociale aspekter af informationssamfundet og giver anbefalinger til EU-initiativer på området.

<http://www.ispo.cec.be/hleg/hleg.html>

19.5

Rant, Henrik Nerup: Info-samfundet : mellem teknik og etik / Henrik Nerup Rant, Søren Barlebo Wenneberg. »knom, 1996. - 244 sider

Bogen giver et godt overblik over teknik, begreber og perspektiver i IT-diskussionen.

30.12

Joystick-generationen / udgivet af Arno P. Hansen ... m. fl. - Systime, 1996. - 208 sider

Et udvalg af skønlitterære og faglitterære tekster der belyser edb-teknologiens rolle i nutidens og fremtidens samfund. Samlet med henblik på undervisning i gymnasium og HF.

Det digitale demokrati

På Internettet kan man finde diskussioner om alt mellem himmel og jord, også om ITs indflydelse på hverdagen og samfundslivet. En måde at finde frem til debatten på er at gå ind på søgemaskinen AltaVista og søge på f.eks. democracy og begrænse sin søgning til Usenet.

Dagbladet Informations Web-sider og siderne i tilknytning til Tor Nørretranders bog "Stedet som ikke er", inviterer begge til en dansk debat om IT og demokrati.

<http://www.information.dk>

<http://www.stedetsomikkeer.dk>

Teledemocracy Action News + Network er en god indgangsside til den amerikanske debat, der er noget livligere end den danske.

<http://www.auburn.edu/tann/>

ISPO (Information Society Project Office) er et EU-projekt, der bl.a. har et debatforum om elektronisk demokrati.

<http://www.ispo.cec.be/ispo/elecdemodl.html>

Mange danske kommuner har Web-sider, der giver mulighed for elektronisk kommunikation med borgerne. NæstvedNet er en af de mest udbyggede.

<http://www.naekom.dk/>

Amsterdam digitale by er et spændende og vellykket forsøg på at etablere et digitalt lokalt netværk.

<http://www.dds.nl>

Alle danske politiske partier har deres egen web-side. De kan nemmest findes via Folketinget.

<http://www.folketinget.dk>

32.4

Schmidt, Marcus J.: Direkte demokrati i Danmark : om indførelse af et elektronisk andetkammer. Nyt Nordisk Forlag, 1993. - 172 sider

Ud fra erfaringer fra et analyseinstitut opstiller forfatteren konkrete modeller for direkte elektronisk demokrati med brug af trykknop-telefoner.

ITs indflydelse på hverdagslivet

07.1

Pas på pressen! : pressens betydning for demokratiet, demokratiets betydning for pressen. Dansk Folkeoplysnings Samråd, 1995. - 59 sider

IT-revolutionen vil medføre dybtgående forandringer i vores måde at kommunikere med hinanden på.

30.12

Schrøder, Kim: Danskerne og medierne - dagligdag og demokrati : rapport udarbejdet for Statsministeriets Medieudvalg. Medieudvalget, 1995. - 82 sider

Hvordan medierne - og især TV-kanalerne - indgår i borgernes dagligdag, og hvordan de kan styrke den demokratiske proces.

32.26

Meyer, Gitte: De engagerede : fremtidens demokrati og de frivillige foreninger. Handelshøjskolen i København, 1998. - 65 sider

37.305

Uddannelse : Undervisningsministeriets tidsskrift. - Nr. 9, 1996. TEMA: Demokrati og uddannelse. - 59 sider

11 velskrevne artikler om hvordan uddannelsessystemet kan bidrage til at opretholde demokratiet som styreform.

37.134

Schwartz, Bente: Informationsteknologi og folkeskolen : en udfordring! Teknologirådet, 1997. - 35 sider

37.26

Stenum, Helle: Klar til medbestemmelse : et inspirations- og debathæfte om større børns og unges medbestemmelse i fritids- og ungdomsklubberne / udarbejdet af Helle Stenum og Jimmie Gade Nielsen.

Socialministeriet : Undervisningsministeriet, 1997. - 160 sider

Er også på Socialministeriets web-side: <http://www.sm.dk>

37.43

Hartje, Steffen: GÜteborgnotatet : folkeoplysningens digitale udfordring / ürhus : Fritid & Samfund, 1997. - 54 sider : ill.

Hvordan kan oplysningsforbundene bidrage til kvalificere den voksne del af befolkningen til IT-samfundet?

37.8

Medlems- og deltagerindflydelse i folkeoplysningen / red: Steffen Hartje og Lene Holm. - ürhus : Voksen Pædagogisk Center, 1997. - 60 sider : ill.

Hvis medlemmer af foreninger, ungdomsklubber og oplysningsforbund skal have reel medbestemmelse, er det ikke nok med den årlige generalforsamling.

60

Nær eller fjern : slutdokument og ekspertoplæg fra konsensuskonferencen om telearbejde 2.-5. maj 1997. - 1997. (Teknologirådets rapporter. - 1997/3)- 161 sider

Borgere og eksperter diskuterer hvordan telearbejde kan blive en kvalificeret mulighed for både medarbejdere, virksomheder og samfund.

Af Jacob Rosenkrands og Steffen Stripp

Redaktion - Steffen Stripp

07.07.98 Teknologirådet tekno@tekno.dk